

Förvaltning av kronvilt och dovvilt i Sverige

Foto & copyright Anders Jarnemo
Högskolan i Halmstad

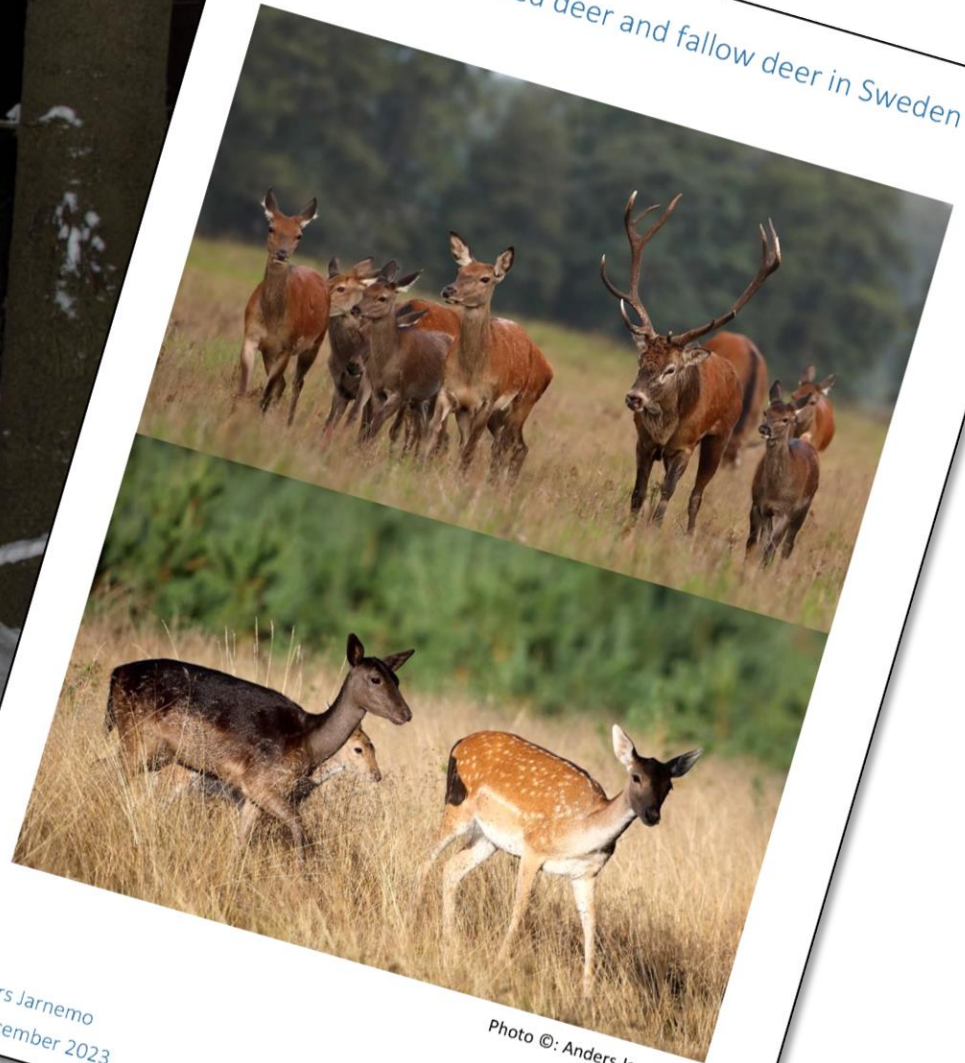

Anders Jarnemo

- Viltforskare, Högskolan i Halmstad
- Konsult viltekologi & förvaltning
- Inventerat (dataindsamling) kronvilt i Skåne sedan 1995
- Handläggning (administration) av kronviltfrågor i Skåne 1998 →
- Designat licenssystem för kronvilt i Skåne (Kvotesystemet)
- Forskning kronvilt 2005 →
- Kunskapsspridning (vidensformidling) och information om kronvilt

Management of red deer and fallow deer in Sweden

Anders Jarnemo
15 December 2023

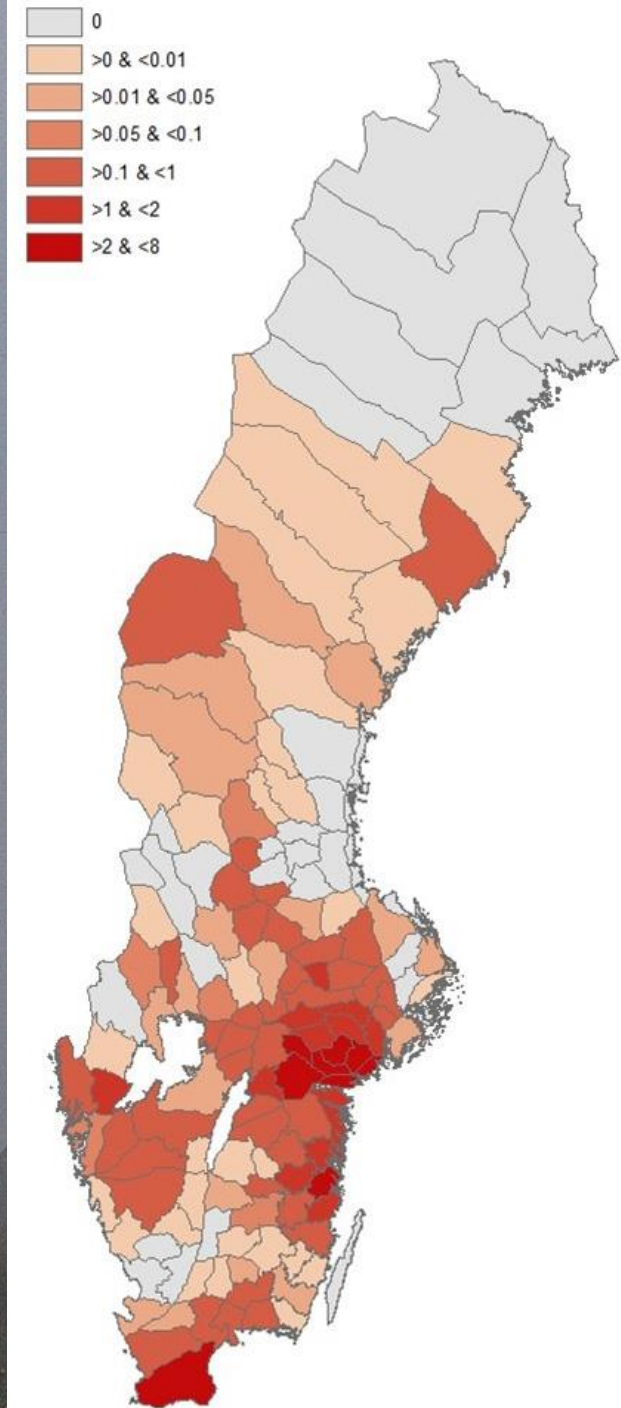
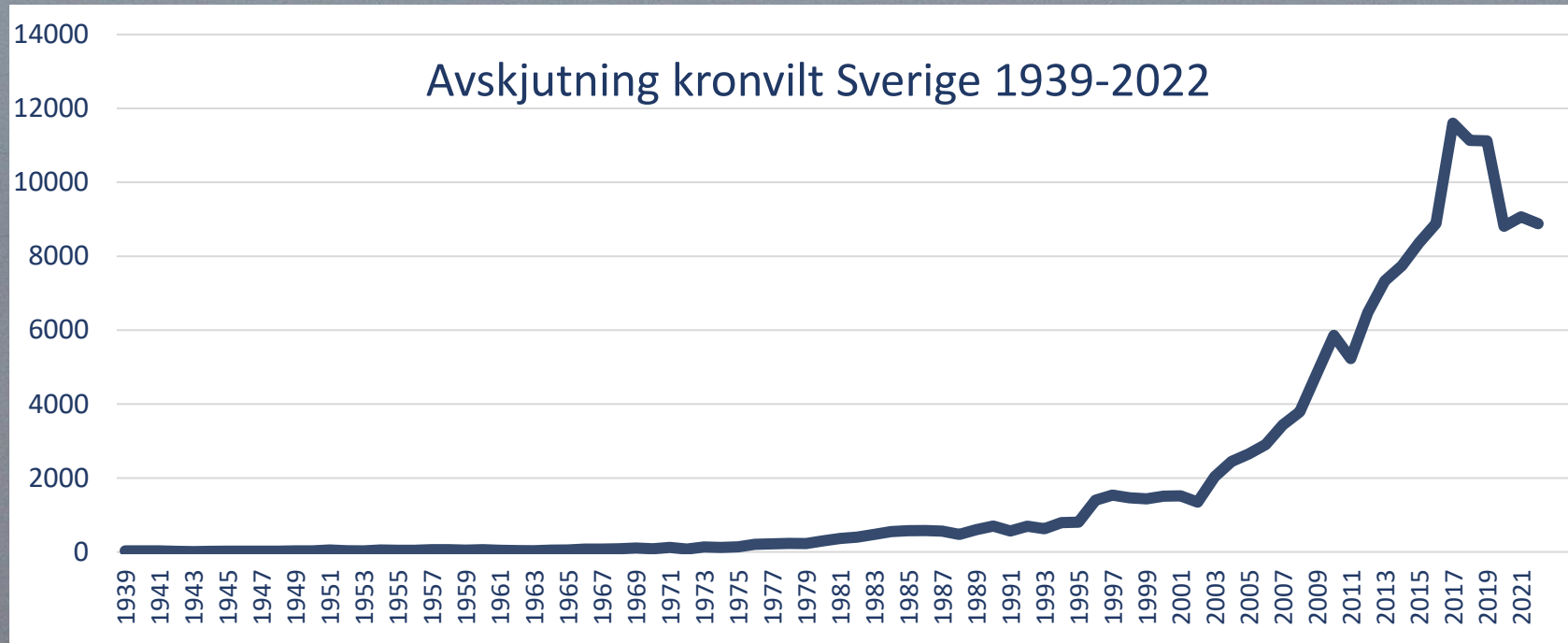
Photo ©: Anders Jarnemo

Innehåll

- Sverige: Förvaltning av kronvilt i skötselområden (**förvaltningsområden**)
- Skåne: Licensförvaltning av kronvilt
- Förvaltning av dovilt i Sverige
- Slutsatser & förslag för dansk förvaltning

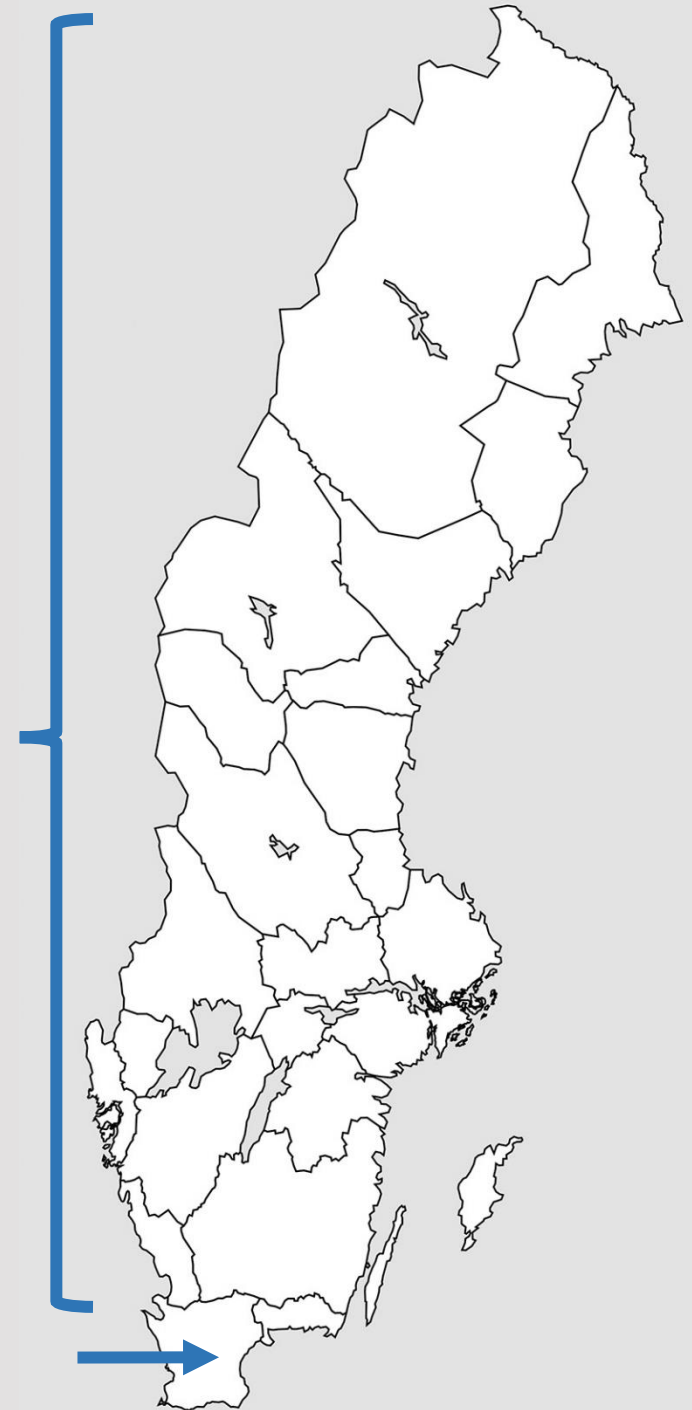
Kronvilt finns idag i nästan hela Sverige

Olika (**forskellige**) förvaltningssystem av kronvilt i Skåne och i övriga Sverige

- Övriga Sverige:
 - Kronhjortsskötselområden
- Skåne:
 - Licensförvaltning
(**Kvotejagt???**)

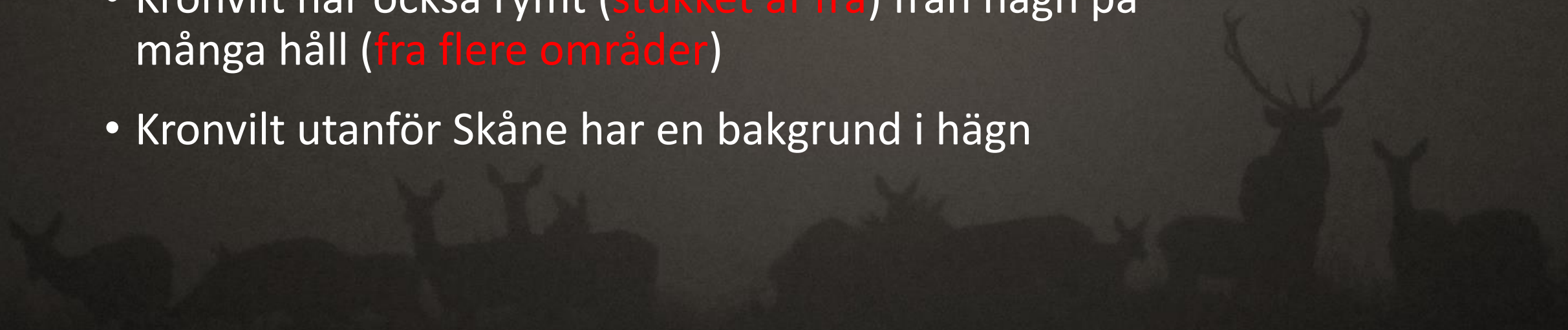
Historisk förklaring till olika (forskellig) förvaltning

- På 1800-talet utrotades (udryddes) kronviltet i övriga Sverige, men räddades i södra Skåne (Sydligeskåne)
- Dagens skånska stam härstammar (kommer) från det ursprungliga (oprindelige) svenska kronviltet

Historisk förklaring till olika (forskellig) förvaltning

- På 1950- och 1960-talet gjordes legala, planerade utsättningar av kronvilt i Syd- och Mellansverige
- Kronvilt har också rymt (stukket af fra) från hägn på många håll (fra flere områder)
- Kronvilt utanför Skåne har en bakgrund i hägn

Förvaltning av kronvilt i Sverige (ej Skåne)

- Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Länsstyrelsen (**modsvare de gamle amter**) tar i samverkan (**samarbejde**) med markägar- (**lodsejer**) och jägarorganisationer fram en målsättning för kronviltstammen i länet (**amtet**)
- För att få jaga vuxna djur måste jaktmarken vara registrerad i ett Kronhjortsskötselområde KSO
- Ej registrerad i ett KSO: bara jakt på kalv 16 augusti – 31 januari

Förvaltning av kronvilt i Sverige (ej Skåne)

- Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Marker (**lodsejere**) går samman och bildar (**etablerer**) ett KSO
- KSO godkänns och registreras av Länsstyrelsen (**Amtet**)
- Det är frivilligt att vara med i ett KSO
 - Men om man inte är med, får man bara jaga kalv

Förvaltning av kronvilt i Sverige (ej Skåne)

- Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Ett KSO ska ha en areal ska ha en sådan storlek (**størrelse**) och arrondering att det går att förvalta en egen kronviltstam.
- Minsta areal för KSO bestäms av Länsstyrelserna (**Amterne**)
 - Vanligtvis (**som regel**) minst cirka 10 000 ha

Förvaltning av kronvilt i Sverige (ej Skåne)

- Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Krav på en 3-årig skötselplan (**forvaltningsplan**), som ska innehålla
 - Långsiktig målsättning
 - Planerad (**planlagt**) avskjutning
 - Åtgärder (**tiltag**) för att minska skador på skog och gröda
 - Åtgärder (**tiltag**) för att minska risken för trafikolyckor med kronvilt
- Planen ska revideras vart 3:e år

Förvaltning av kronvilt i Sverige (ej Skåne)

- Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Jakttider i KSO:
 - Hind och kalv 16 augusti – 28 (29) februari
 - 16 augusti – 30 september, 1 -28 (29) februari: bara vakt- och smygjakt (**Anstand- og pürch jagt**)
 - Hjortar 8 oktober – 31 januari
 - (**jagt med**) Hund tillåten 1 oktober – 31 januari

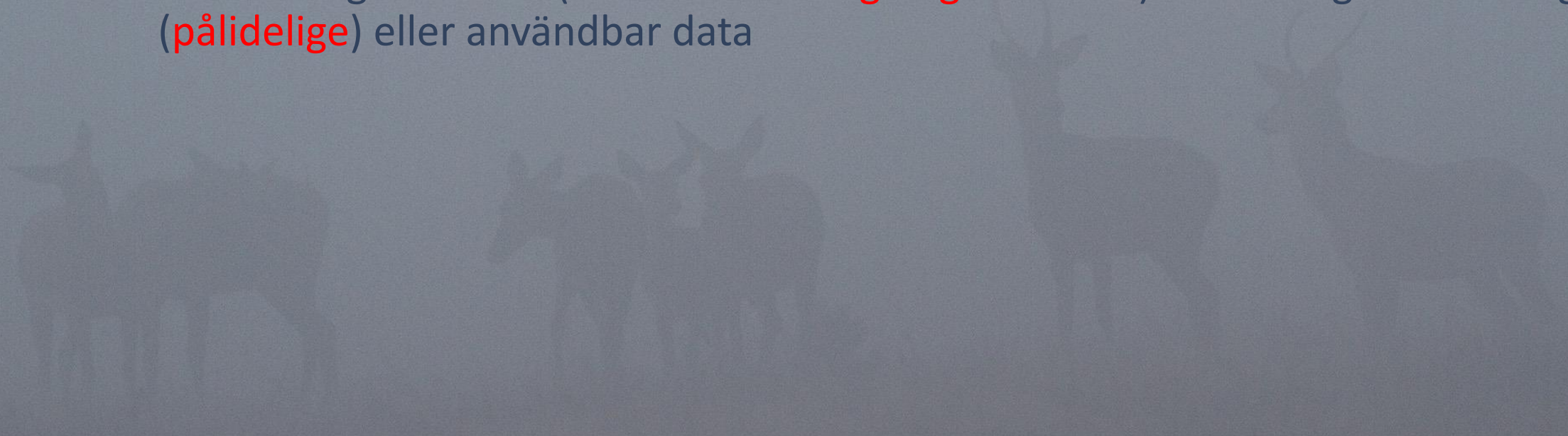
Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- KSO är ofta för små
 - För att förvalta en egen stam (**population**)
 - Hjortarnas säsongsvandringar mellan vinter-/sommarområden och brunstområden täcker (**dækker**) större områden än ett KSO

Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Data om populationen saknas (**mangler**) eller är otillräcklig (**utilsträckelig**)
 - Inventering (**bestandsövervakning**) görs inte
 - Inventeringsmetoder (**bestandsövervakningsmetoder**) som inte ger tillförlitlig (**pålitelige**) eller användbar data

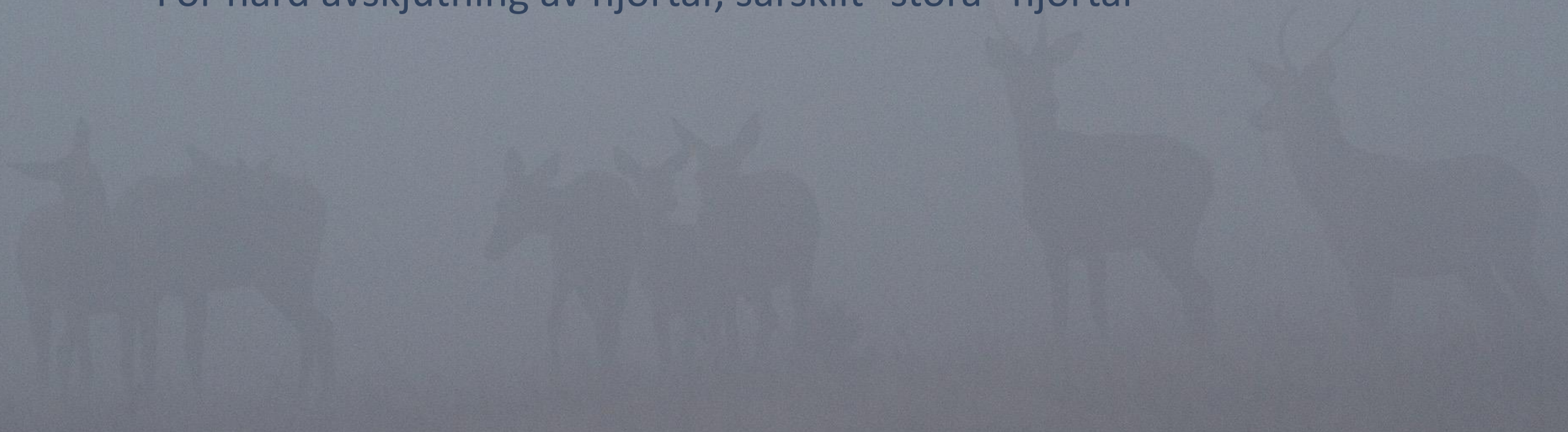

Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Brist på kunskap (**manglande viden**) om kronvilt hos jägare och markägare (**lodsejere**)
 - Erfarenhet av kronvilt saknas (**manglande erfaring**)
 - Man kan inte kronviltets ekologi
 - Man vet inte hur man ska förvalta och jaga kronvilt
 - Har inte gjorts någon större satsning på information och kunskapsspridning (**formidling af viden**)

Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Låg kvalitet på planer
 - Mål och planerad avskjutning harmonierar inte
 - Ineffektiva i att nå uppsatta mål
 - För hård avskjutning av hjortar, särskilt ”stora” hjortar

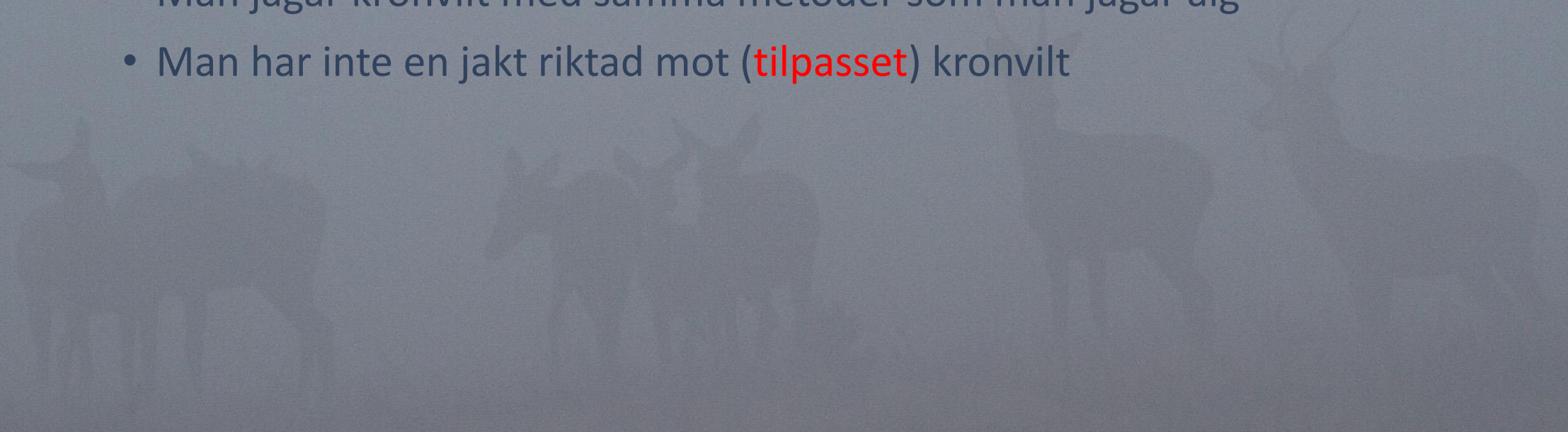

Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Ineffektiv fördelning av jaktkvoter inom KSO
 - Man tar inte hänsyn till att kronvilt ofta är ojämnt (**ulige**) fördelat (**fordelt**) i landskapet
 - Man har en "rättvis" ("**retfærdig**") fördelning av jaktkvoter baserat på areal ("Älgtänk")
 - Alltså, ett specificerat antal djur/arealenhet, oavsett lokal förekomst av kronvilt
 - Marker med hög förekomst får en för låg jaktkvot
 - Marker med låg förekomst får en för hög jaktkvot som de inte klarar av att fälla (**afskyde**)

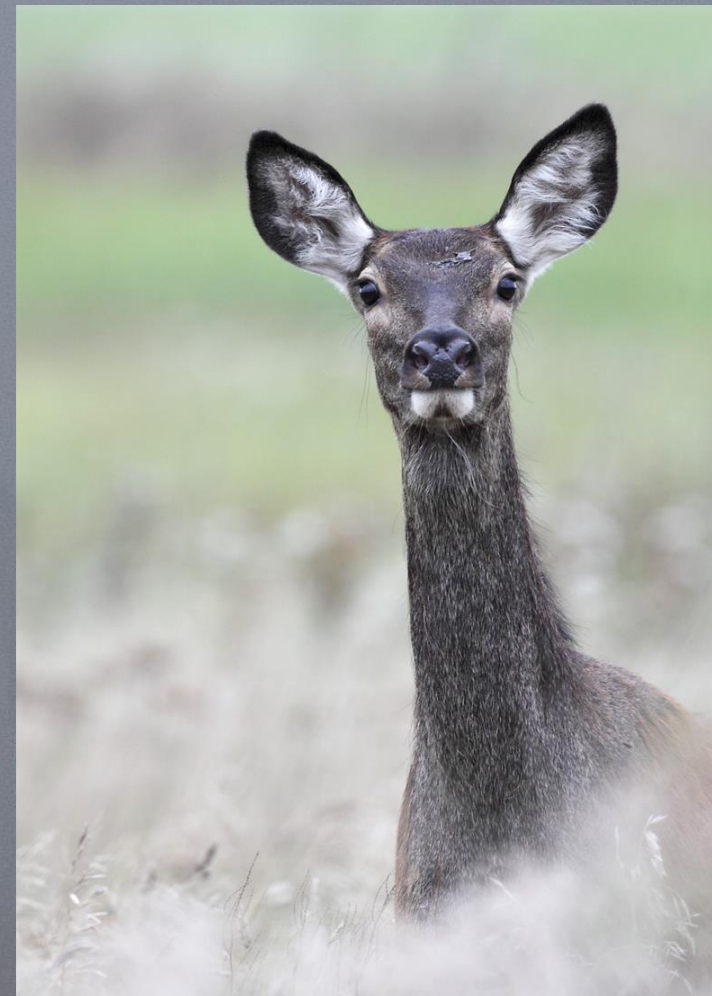
Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Ineffektiva jaktmetoder
 - För mycket löshundsjakt
 - Löshundsjakt med felaktiga typer av hundar
 - Man jagar kronvilt med samma metoder som man jagar älg
 - Man har inte en jakt riktad mot (**tilpasset**) kronvilt

Erfarenheter Kronhjortsskötselområden (KSO)

- Det finns dock hopp! (**der er håb!**)
 - Förbättring de senaste 15-20 åren
 - Det finns en vilja att lära sig om kronvilt och att förvalta arten på ett bra sätt
 - Ökad kunskap hos jägare och Länsstyrelsen
 - KSO ett forum för diskussion, information, kunskapsspridning, problemlösning

Licensförvaltning av kronvilt i Skåne

- Syfte(**formål**): Bevara en livskraftig stam (**bæredygtig population**) av nominatunderarten *C. e. elaphus* (**den oprindelige underart af kronvildt i Skåne**)
- Mål
 - Population på 3 000 djur före jakt
 - Jämn könsfördelning
 - 10 % av stammen ska utgöras av fullvuxna hjortar (cirka 6-14 år)

Förvaltningsområde i södra (**syd**)Skåne på cirka 260 000 ha

Licensförvaltning av kronvilt i Skåne

- För att få jaga kronvilt krävs licens
- Ansökan om licens hos Länsstyrelsen (**amtet**)
- Krav: minst 200 hektar
- Grannar (**nabojægere**) kan gå samman
- Samgående premieras (**samforvaltning belønnes**)
- Om man skjutit fullt, (**hvis man har afskudt hele kvoten**) kan man söka extra licens under säsongen

Licensförvaltning av kronvilt i Skåne

- Licenskategorier

- Kalv
- Hind
 - (får bytas till kalv)
- Hjort max 5 taggar
 - (får bytas till hind eller kalv)
- Hjort max 8 taggar
 - (får bytas till hind eller kalv)
- Valfritt djur

Licensförvaltning av kronvilt i Skåne

- Cirka 180 licenssökande marker
- Medelareal: 913 ha (200- 8 568 ha)
 - Medelarealen har ökat p.g.a. samgåenden (**samförvaltning**)
- Cirka 2/3 – 3/4 av licenstilldelningen brukar (**plejer**) utnyttjas

Förvaltningen utgår ifrån:

- Naturvårdsperspektiv
(Naturpleje perspektiv)
- Kronviltets ekologi
- Uthållig (bæredygtig)
förvaltning

Inte bara en fråga om
jakttillfällen (jagt) och
skador!

- Föds ungefär lika många hjort-
som hindkalvar

- Bör eftersträva (**tilstræbe**) en jämn
(**lige**) könsfördelning
- Lättare att kontrollera stammens
storlek

- Men en jämn (**lige**) könsfördelning behövs också för att få fram en hög andel fullvuxna hjortar
- Fullvuxna hjortar (minst 6 år) och särskilt hjortar i sin bästa ålder (10-14 år) är viktiga och ska finnas i tillräcklig mängd (**tilstrækkelig mængde**)

➤ 10 % av stammen

- Fullvuxna hjortars bröl och närvaro på brunstplatsen trigger brunsten hos hindarna
- Hindar vill para sig med fullvuxna hjortar
- Brist på fullvuxna hjortar, kan leda till en senare brunst → sena parningar → sena kalvningar

- Hindar vill stå i gamla starka hjortars harem för att slippa ifrån stressande uppvaktning (**opmærksomhed / tilnærmelser**) från unghjortar

- Hindarna ska ha en möjlighet att välja mellan flera hjortar som är i sin bästa ålder

- Den naturliga hårda konkurrensen mellan hjortar i sin bästa ålder ska finnas

Det är inte främst
(**fortrinvist**) för att få
fram stora troféer som
vi ska ha gamla hjortar i
stammen.

Det är för att kronviltets
ekologi ska fungera så
som evolutionen
format (**udviklet**) den.

Detta är egentligen en
ren naturvårdsfråga!
(**spørgsmål om
naturpleje**)

Hänsyn till hemområdesstorlek och rörelsemönster(**bevægelsesmønstre**)

- Skånska kronhindar har årshemområden på i medel (**gennemsnit**) cirka 2 500 ha
- De kan vandra eller pendla upp till åtminstone (**mindst**) 25 km mellan olika (**forskellige**) områden, och då röra sig över 10 000 – 20 000 ha.

Hänsyn till hemområdesstorlek och rörelsemönster

- Hjortar har hemområden 2-4 gånger så stora som hindarnas
- De kan vandra tiotals km mellan brunstplats och det område där de tillbringar resten av året
- Många marker och jägare som delar på samma djur

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

- Målet med 3 000 djur uppnått
- Populationsstorleken stabil
- 1,4 hindar / hjort i medeltal

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

- Minst 10 % fullvuxna hjortar (≥ 6 år) sedan 2006
- Hjortar 10 – 14 år är vanliga (**almindeligt forekommende**)

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

- Vanligt att marker (**lodsejere**) går samman om licensansökan
 - Ökad chans till högre licenstilldelning och hjortar på licensen
 - Underlättar förvaltningen för Länsstyrelsen (**Gør forvaltningen lettere**)
 - Verkar leda till färre klagomål om skador

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

- De olika licenskategorierna har visat sig effektiva i att styra stammen i önskad riktning (**retning**)
 - Ska antalet djur minskas → öka tilldelningen av hindar och kalvar
 - Ska andelen handjur och medelåldern ökas → minska tilldelningen av hjortar

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

- De 3 olika (**forskellige**) licenskategorierna för hjortar, möjliggör en selektiv avskjutning i alla åldersklasser

Erfarenheter av licensförvaltningen i Skåne

-Hur få en förståelse för regleringen av jakten?

- Information om VARFÖR (hvorfor) är oerhört (utroligt) viktigt!
- Naturvårdsperspektivet!(naturpleje perspektivet)
- När jägarna ser resultat – ha tålamod! (hav tålmodighed)

Förvaltning av dovvilt i Sverige

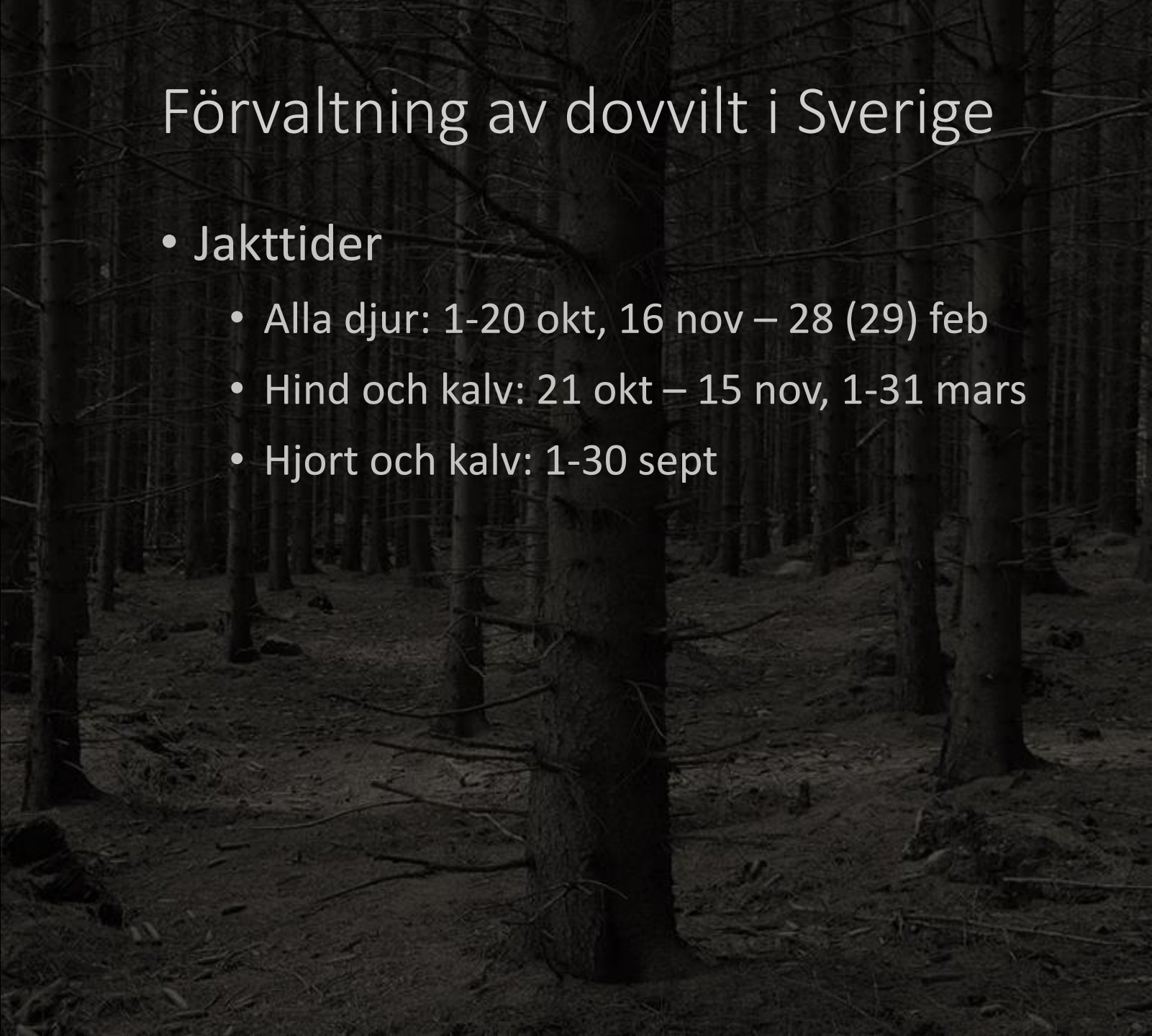
- Allmän jakt (**jagtudtag kun reguleret med jagttider**)
 - Inga begränsningar
 - i storlek på jaktmark,
 - hur många djur som får fällas (**må skydes**),
 - eller vilka djur som fälls (**skydes**)

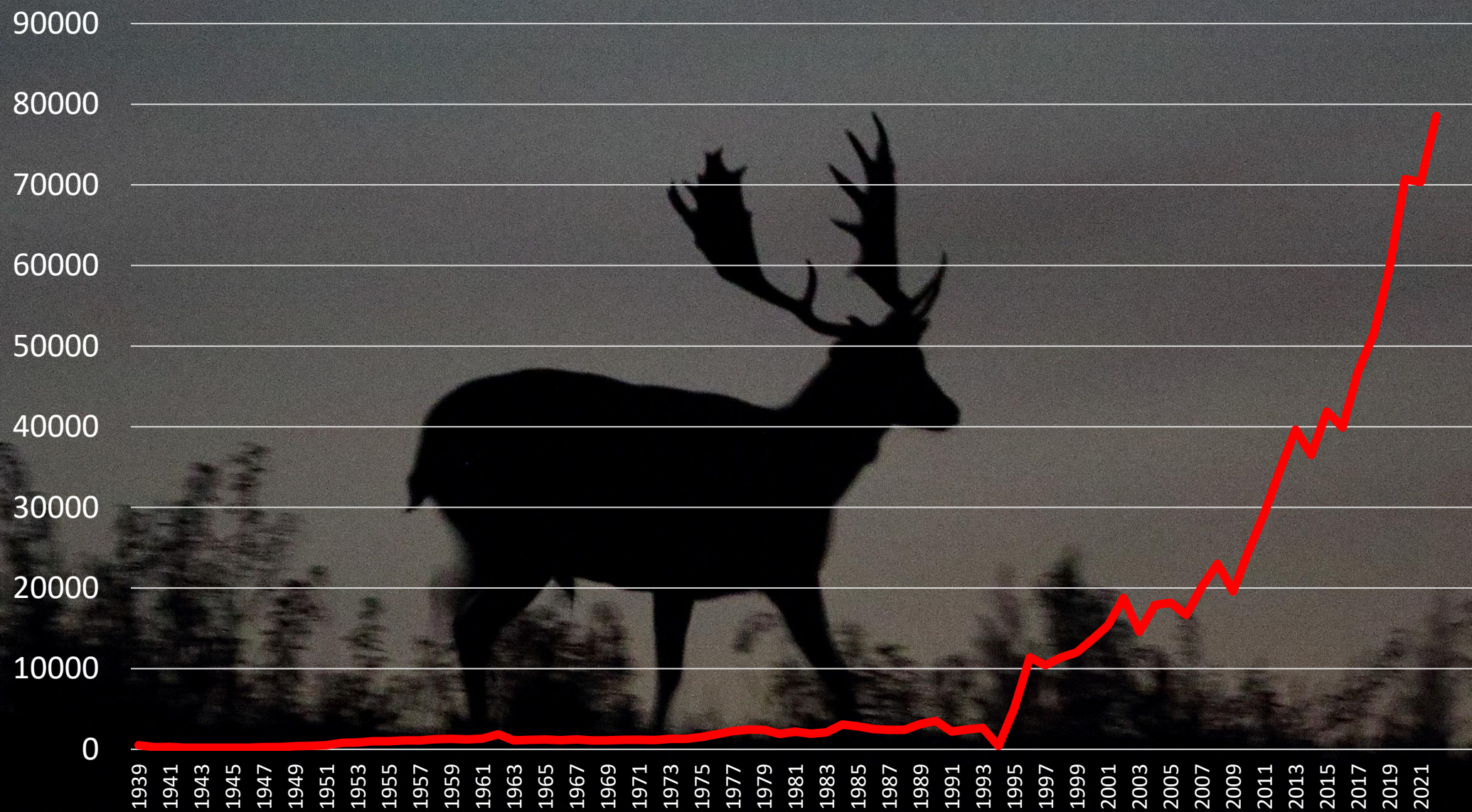
Förvaltning av dovilt i Sverige

- Jakttider

- Alla djur: 1-20 okt, 16 nov – 28 (29) feb
- Hind och kalv: 21 okt – 15 nov, 1-31 mars
- Hjort och kalv: 1-30 sept

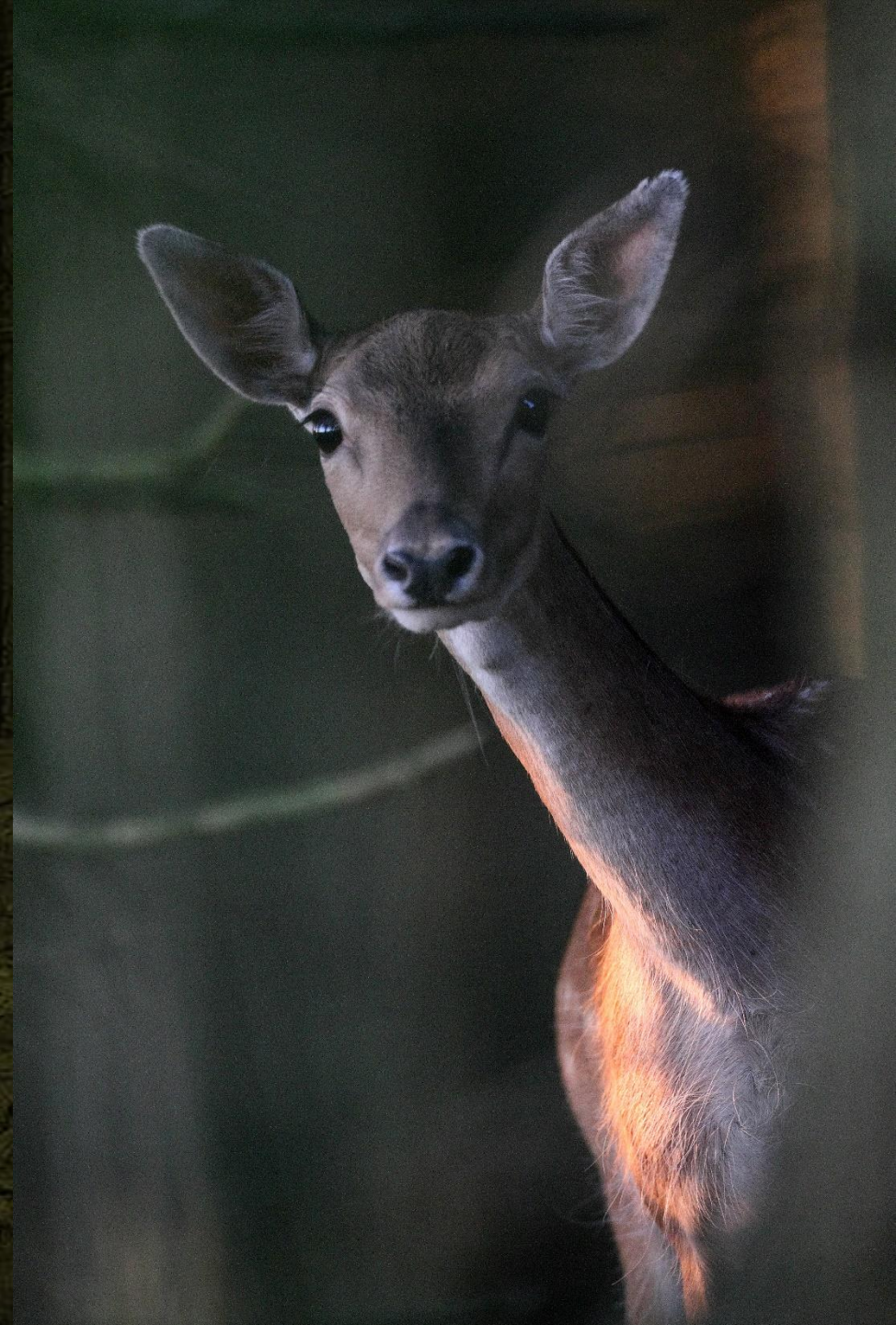

Avskjutning dovilt i Sverige 1939 - 2022

Förvaltning av dovvilt i Sverige

- Förklaring till ökning?
 - För låg avskjutning, framförallt av hindar
 - Fortsatta illegala utsättningar
 - Jägare vill ha mycket dovvilt, inte minst för att jakten är oreglerad (**uden kvoter**)
 - Man vill inte skjuta hindar
 - Praktiskt svårt att skjuta hindar när stammen växer sig stor

Förvaltning av dovvilt i Sverige

- Förklaring till ökning?
 - En låg avskjutning av hindar i kombination med ett mycket hårt jakttryck på hjortar,
 - leder till en stam med en hög andel vuxna hondjur som varje år föder en kalv
 - ger en stark tillväxtmotor (**basis for kraftig bestandstilvækst**)
 - stor risk för kraftig ökning

Konsekvenser av den ökande dovviltstammen

- Stora skador i jordbruket
 - Generell skyddsjakt (**reguleringsstilladelse**) året runt i tre län, jakt i mörker med tekniska hjälpmedel tillåten
- Bildande av frivilliga skötselområden (**frivillig samförvaltningsområder**)
 - Minska tätheten genom ökad hindavskjutning
 - Öka andelen hjortar och höja medelåldern för dessa

Frivilliga skötselområden för dovvilt

- Negativt
 - Svårt att minska skador
 - Svårt höja andelen hjortar och medelåldern för dessa,
 - Marker som inte deltar i samverkan (**samförvaltningen**) fortsätter skjuta hjortar
 - Motvilja mot att rapportera avskjutning
 - Skador för dominerande i diskussionen

Frivilliga skötselområden för dovsvilt

- Positivt
 - + Ökat intresse för dovsvilt och förvaltning
 - + Ökad kunskap (**viden**)
 - + Plattform för kunskapsspridning
 - + Ökad medvetenhet (**kendskab**) om förvaltningsproblem
 - + Markägare och jägare möts nu i ett gemensamt forum
 - + Man lär känna varandra och börjar samarbeta

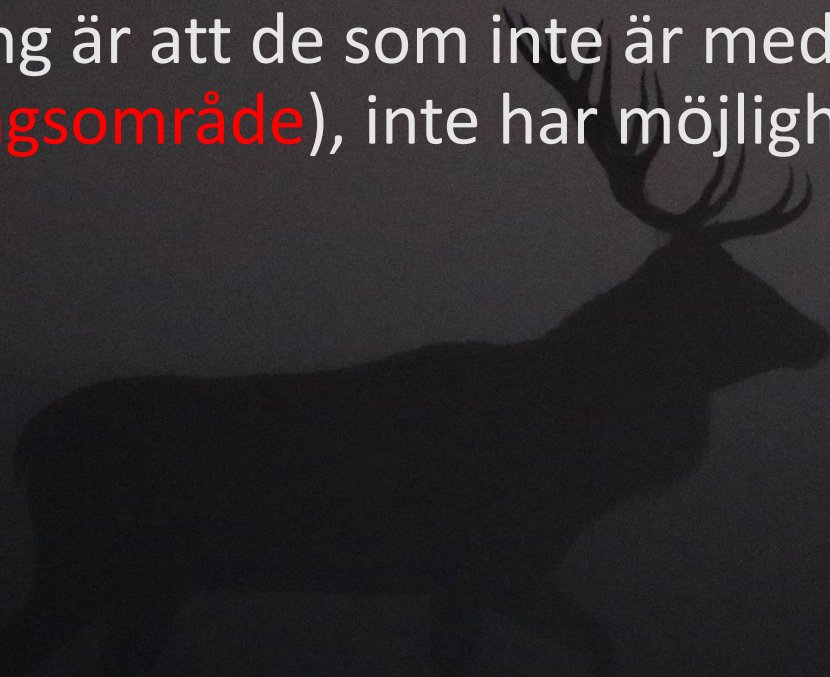
Slutsatser, förslag och rekommendationer

- Oreglerad jakt (**jagt baseret på jagttid alene**) på arter som kronvilt och dovvilt, leder till ett hårt jakttryck på handjur, men ett lågt jakttryck på hondjur.
- Resultatet blir en stam med en låg andel handjur och med få fullvuxna handjur, men en hög andel vuxna hondjur.
- Oreglerad jakt är ett bra sätt att få en hög populationstillväxt och täta populationer med dålig sammansättning.
- Om målet är att sänka tätheten, och höja andelen handjur och deras medelålder, kan inte oreglerad jakt (**jagttid baseret på jagttid alene**) rekommenderas!

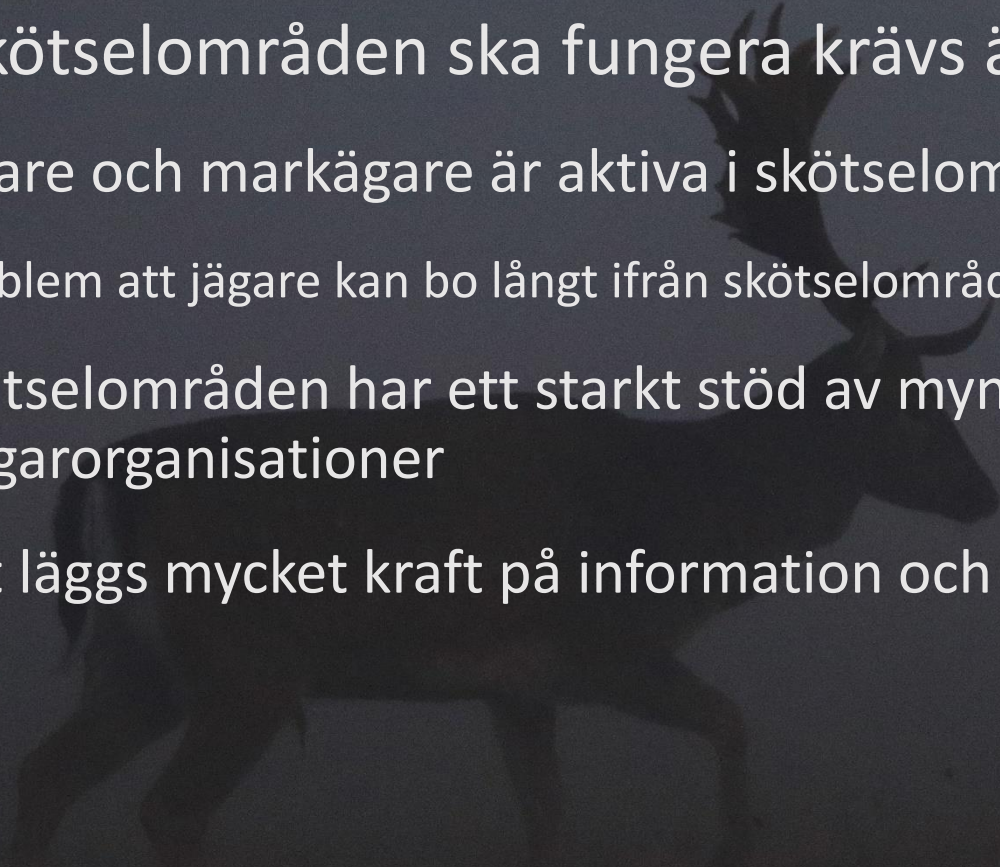
Slutsatser, förslag och rekommendationer

- Skötselområden (**samförvaltningsområder**) kan fungera, men det krävs en samordning (**samarbejde**) över tillräckligt stora arealer för att täcka in handjurens vandringar
- En förutsättning är att de som inte är med i skötselområden (**samförvaltningsområde**), inte har möjlighet att skjuta handjur

Slutsatser, förslag och rekommendationer

- För att skötselområden ska fungera krävs även
 - Att jägare och markägare är aktiva i skötselområdet
 - Problem att jägare kan bo långt ifrån skötselområdet?
 - Att skötselområden har ett starkt stöd av myndigheter, och jägar- och markägarorganisationer
 - Att det läggs mycket kraft på information och utbildning

Slutsatser, förslag och rekommendationer

- Ju mer detaljerad styrning av avskjutning, desto lättare att nå målen!
- Licensförvaltningen av kronvilt i Skåne
 - Har visat sig framgångsrik (**sucessfuld**) i att nå mål vad gäller könsfördelning och fullvuxna hjortar
 - Har visat sig effektiv i att sänka tätheten i delområden

Slutsatser, förslag och rekommendationer

- Naturvårdsperspektivet (**Naturplejeperspektivet**) har varit avgörande för framgång i den skånska förvaltningen av kronvilt.
- När jägare och markägare förstår varför fullvuxna hjortar är viktiga i kronviltets ekologi, får de en bättre förståelse för varför avskjutningen av hjortar måste vara hårt reglerad.
- Oavsett art eller förvaltningssystem, gynnas (**forbedres**) förvaltningen av ett naturvårdsperspektiv.

Slutsatser, förslag och rekommendationer

En ökad kunskap om hjortviltets ekologi och förvaltning är grundläggande för att lyckas!

